

In sedaj si oglejmo zopet vaše nameravane reforme šolskega in učnega reda.

5. točka se glasi: »Pismene izdelke učencev — nele domače, temveč tudi šolske — je vestno popravljati.« — Ta točka nas nehoté spominja župnika, ki je — bilo je za Francozov l. 1801 — zopet enkrat čez leta in leta zapustil svoje ovčice ter ves zasopljen prišel v Kamnik. Dospel v gostilnico, kjer je bilo mnogo gostov, zakliče: »Gospoda, nekaj novega: Francoz je vzel Mailand.« Zmagovito je gledal okolo sebe. Njegove besede so povzročile obče strmenje, potem muzanje in končno homeričen smeh. — »Zakaj se smejete, saj ga je res!« To rekši, privleče iz žepa star časnik. »Tu notri stoji!« — »Da, stoji,« se oglasi nekdo, ki se je prvi nehal smejati, »tam stoji, in tudi res je: Francoz je vzel Mailand, a pred štirimi leti — prezrli ste datum; bili niste a jour z dnevnimi dogodki.«

Mož ni bil a jour z dnevnimi dogodki, a naša učna uprava je še veliko manj a jour. Ali ta uprava spi? Kakor pekoča ironija se nam dozdeva ona točka. Sedaj, ko smo osiveli ob takem delu, sedaj, ko jih je na stotine, izpolnujoč to točko, že leglo v hladen grob, sedaj, ko noč in dan popravljamo naloge šolske in domače, da nam prsti škripljejo, sedaj pa pride učno ministrstvo in pravi: »Popravljajte pismene izdelke!«

Absurdum!

To je tako absurdno kakor že citirana zahteva, da »mora« učiteljstvo »prostovoljno« sodelovati pri ustanovitvi šolarskih kuhinj . . . in imeti nadzorstvo. Za Bogal! Gospoda, vi niste a jour, kakor ni bil oni župnik iz hribov; razlika med vami je le ta, da je oni zastal za 4, vi pa za celo vrsto let. — Vi niste a jour, Mailand je vzel Francoz!

Vi, gospoda tam gori, ne veste da popravljamo naloge, ne veste, da je vse šolarske kuhinje ustanovilo učiteljstvo, ki šolarskih kuhinj ne nadzoruje samo brezplačno, ampak jih tudi vodi, soproge učiteljev jih oskrbujejo prostovoljno. Niste a jour. Kje ste, kadar učitelj v prid šol. kuhinji pobira živil po vaseh, prireja veselice in koncerte, sodeluje in se muči za lačno deco? In vi tega ne veste! Kdo krivi svoj hrbet, kdo berači že leta in leta — za lačno deco? Kdo pobira poleg prispevkov tudi marsikatero grenko, ki je naslovljena na Vas, a jo spravi, ker je istinita, in je spravi, ker noče oškodovati lačne dece?! Gospoda, vi ste spali spanje Trnjulčice! Francoz je vzel Mailand! — Vaša nameravana odredba 4. in 5. je jako interesantna in poučljiva. Prvi hip nam je šinil lahek smeh preko usten, ko smo čitali, kaj nameravate. A ta smeh se je izpremenil v zaničljiv grohot. — Vaša nameravana izpremema priča, da niste a jour, da ne veste, kaj se že leta in leta godi pri ljudskem šolstvu, da se sploh že leta in leta ne brigate za ljudsko šolstvo, temmanj za učiteljstvo. — In to boli — jako, jako boli! —

Vi ne veste, kar ve vsak šolarček, potem se pa razkačite in pravite: Das k. k. Ministerium für Kultus und Unterricht findet folgendes anzuordnen — . . . In sedaj pridejo ukaz!

Mon dieu! — Francoz je že zdavnaj vzel Mailand. — Če boste pa tako pazno sledili pojavom na ljudskošolskem polju, potem ga bo vzel še enkrat in še kaj drugega povrhl!

Kaki občutki nas morajo obdajati, ko vidimo, kako »očetovsko« skrbite za nas, ko vidimo, da niti najmanjši pojav, najmanjše naše požrtvovalno delovanje ne uide vašim

paznim očesom! O, župnik iz kamniških hribov, ti si bil s svojo novico še prerok; ti so pa prespali leta in leta, niso a jour, Francoz je vzel Mailand!

Klerikalizem in mi.

O ničemer toliko ne govore, ne pišejo in ne razpravljajo nego o klerikalizmu in klerikalcih. Nimamo le klerikalnih šol, klerikalnih poslancev in klerikalnih časnikov, imamo tudi klerikalna društva, klerikalne gostilnice, klerikalne trgovce, obrtnike, klerikalne može in žene, klerikalne fante in dekleta in v bližnji bodočnosti dobimo menda tudi klerikalne otroke. Človek ni deset minut v družbi, in že pade beseda »klerikalce« — in to nele v družbi olikanih, marveč tudi po kmetih med preprostimi kmeti. A to ni le pri nas na Slovenskem in v Avstriji, ne, to je povsod v vseh državah Evrope. Smelo trdimo, da se je klerikalizem vgnezdil v vse sloje človeštva, da je klerikalizem postal vprašanje, ki se bavijo z njim vsi sloji.

Treba je torej, da si to sicer že staro kužno bolezen ogledamo malo bolj natanko, saj ni morebiti za nikogar tako velike važnosti kakor baš za nas učitelje kakršnekoli narodnosti. Klerikalizem je predvsem mednaroden — brezdomovinski; on je doma povsod, njegova domovina je vesoljni svet. Oblečen je v razne toalete: frak, kuto, sovtano, mantilo; pa tudi kmetiški robec in irhaste hlače mu dobro služijo. Zato ga najdeš povsod: med prelati, med dvorniki, med menihi, med meščani in med kmeti.

Drži se vseh stanov kakor kolera, kadar se pojavi. Loti se državnikov, ministrov, uradnikov, zdravnikov, advokatov, učiteljev, rokodelcev, poljedelcev in dr. Govori vse jezike in privadi se vsem jezikom. Tudi je brezspolen; loti se moških in ženskih, naj so to že posvetne gospe ali nune, kmetice ali pa cigararice. Klerikalizem ne dela razločka ne med narodi ne med stanovi ne med spoli.

Glavni njegov smoter je: neomejena duhovska oblast — v vseh duhovskih in posvetnih zadevah, torej nele v cerkvi, marveč tudi v raznih zbornicah, društvih, v šoli, v družini, sploh povsod, kjer kaj živi. — Stremljenje po tej oblasti je jedro klerikalizma, in kdor to stremljenje podpira, ta je klerikalce. Kakor pa ne dela klerikalizem razločka med ljudmi, takisto ga ne dela med sredstvi, ki hoče z njimi dognati svoj smoter. Njemu je vse prav: sv. R. T., izpoved, zakramenti, izpovednica, prižnica, časniki, državni in deželni zbori, volitve, ubožstvo in bogastvo; duševne in telesne slabosti ljudi, družinske tajnosti, sploh vse, kar je porabnega. Ali se to tudi ujema z moralno, mu je enako, zakaj namen posvečuje sredstva.

V sredstvih ni prav nič izbirčen; če ne dožene izlepa, poizkusi izgrda; ako pri tem enega človeka, ali pa več ljudi moralno ali pa gmotno uniči, mu je enako. Drži se načela: Kdor ni z mano, je proti meni, tega uničim na ta ali drugi način!

Temu dokaz so obile tožbe zaradi častikraje in ustanavljanje konsumnih društev; prve — častikraje — provzročajo moralno smrt nasprotnika, druga — konsumna društva — pa — gmotno smrt.

Pri sredstvih igrajo jako veliko in važno ulogo: laž obrekovanje, osebni napadi, podtikanje slabih namenov, zavijanje resnice, sarkazem, ironija in končno zasmeh.

Vera in morala ste izključeni. Bodi veren ali ne, to je enako, samo da podpiraš na kakršenkoli način stremljenje klerikalcev. O morali ali o socialnem kreditu se niti ne govori, ker to ovira delovanje klerikalca; zato klerikalcu tudi tega ni treba, kadar gre za njegovo stranko. — Toliko o sredstvih; o delovanju te smrtonosne kuge izpregovorimo v prihodnje.

(Dalje.)

Zborovanja „Saveza hrv. učiteljskih društava“.

Učiteljski parlament naših bratskih tovarišev na Hrvatskem je zboroval v dneh 5., 6. in 7. julija v Zagrebu. Čez 600 učiteljev in učiteljic se je zbralo te dni v metropoli Hrvaške iz vseh krajev svoje domovine. Prisostvovali pa so zborovanju tudi deželna nadzornika Stipetić in Cuvaj, županijski (okrajni) šolski nadzorniki Maričić, Vladislavljević, Prejac in Andres.*) Društvo srednješolskih profesorjev so zastopali profesorji: dr. Golik, Mohr, dr. Bosanac in Purić. Srbsko učiteljstvo je zastopal Arsenov iz Belega grada, Sarajevsko učiteljske Stipanović, našo »Zavezo« pa Ig. Šijanec iz Gornjega grada.

Prvi dan, t. j. 5. julija, se je vršila konferencija delegatov posameznih, v »Savezu« združenih učiteljskih društev.

Drugi dan je bila izvanredna občna skupščina, a tretji dan pa 19. glavna skupščina »Saveza«.

Izvanredna občna skupščina.

Predsednik »Saveza«, Stjepan Basariček, otvori skupščino, ki se je sestala v veliki dvorani učiteljskega, v daljšem nagovoru poda nekaj splošnih opomb. Priobčimo naj nekaj markantnejših stavkov iz Basaričkovega govora!

Uspeh dela je v najožji zvezi s svobodo delavca. To velja zlasti o duševnem delu, posebno o delu učitelja, ki ima nalogo, da poda duhu učenčevemu pečat svojega duha, ali da ga vzgoji tako, da bo »njegova slika i prilika«. Ako ni torej učitelj svoboden, tedaj ne more vzgajati svobodnih ljudi, ampak puste sužnje, kakor je tudi on saml**)

Brez svobode ni veselja v delu, a kjer tega ni, tam tudi o pravem uspehu ne more biti govora. »Veselo srce kudelju prede«, veli narodna prislovica. O veselju pa ne more biti govora pri poslu, ki ga opravlja človek pod silo, ali po odredbah, zaradi katerih ne samo, da ne more, nego tudi

*) Ali veste, koliko nadzornikov se udeležuje zborovanj naše »Zaveze«? — 0!

Uredn.

***) To je čista in gola resnica! Čislani g. prof. Basariček bi moral priti k nam, da pouči nekatere gospode, kaj je učitelju svoboda in kaj je še učitelj, ako nima svobode. Zlasti po zaslugi ljubljanskega nadzornika so začeli pri nas kovati spono formalizma in avtomatstva, ki prete vanje vkovati vsak svobodni duševni polet, vsako samostojnost, vsako svobodno delujočo in ustvarjajočo duševno silo, ki so ji priznali in odkazali prvenstvo izmed vseh vzgojnih disciplin vsi veliki pedagogi svetovnega imena! — Takozvani formulirani stavki, ki so sedaj pri nas v modi in ki kažejo tesno obzorje, in malenkostno naziranje veljavnih ljudi, ubijajo učiteljevo individualnost: po njih ne poda nikoli učitelj duhu učenčevemu pečata svojega duha in nikoli ga ne vzgoji tako da bo »njegova slika i prilika.« Taka vzgoja je dresura, in sramotno je, da je kaj takega pri nas mogoče!

Uredn.

ne sme misliti. Sužnji pri delu ne pevajo, a če pevajo, tedaj ne pevajo veselih pesmi, nego žalostinkel

Svoboda pri delu povzdigne tudi ugled delavca! Sužnja nihče ne spoštuje, nego ga samo ceni kot stroj ali stvar, ki ga v delu vodi tuji um in tuja volja. Nikomur pa pri delovanju ni toliko potreben ugled, kakor učitelju! . . .

Da pa učitelj more biti svoboden in zraven tega zadovoljen in ugleden človek, mu je potreba v prvi vrsti dostojne plače. Koga preganja beda in nevolja tako, da mora noč in dan razmišljati, kako naj zamenja kraj s krajem in svojo deco prehrani in preskrbi, ta ne more biti veselega srca. Dušo njegovo pritiskajo črne brige, ter jo tlačijo k tlom in ji ne dopušča jo, da si oddahne in poleti svobodneje.

Toda ni zadosti, da se učitelj reši samo materialne bede, ampak je potrebno, da se mu da tak položaj, po katerem se povzdigne njegov ugled med narodom in se on naredi neodvisnega od nepoklicanih faktorjev. Ljudska šola ne služi dandanes samo interesom poedincev, pa tudi ne interesom samo tiste občine, v kateri je, nego interesom celokupne domovine. V nji vlada, in je tudi potreba, da vlada, ena ideja, ki ji je naloga, da se vsi sinovi domovine navdušujejo duha narodnega edinstva in čistega rodoljubja.*)

Ko je omenjal govornik, kako so se vsi ljudski zastopniki v saboru v zadnjem zasedanju zavzemali za učiteljstvo, je zadonelo po dvorani: »Živio hrvaški sabor! Živeli rodoljubni narodni zastopniki!«

Ko je načelnik še govoril o dosedanji edinosti med hrvaškim učiteljstvom in razpravljaj o nekih novejših pojavih, ki stremijo za tem, da se ta edinstvo ruši — je zaključil svoj nagovor s klicem: »Živjelo hrvatsko pučko učiteljstvo! Živjela lijepa naša domovina!«

(Dalje.)

Dopisi.

Kranjsko.

Iz Ljubljane. Okrajna učiteljska skupščina. (Konec.) Predsednik naznani, da s prihodnjim šolskim letom stopi najbrž v veljavnost novi šolski in učni red, ki prepušča ureditev šolskih počitnic deželnemu šolskemu svetu. Takrat bo dana prilika nanovo urediti tudi počitnice po ljudskih šolah.

Četrta resolucija: »Vsak voditelj imej suplent!«

Predsednik omenja, da je v sedanjih razmerah res voditelju nemogoče ustrezati vsem svojim službenim poslom.**)

Petrazrednice z 10 in osemrazrednice s 16 razredi kažejo na nenormalne razmere. V Ljubljani so šole s preveč razredi in še iste ob periferiji mesta. Frančiškanska fara, ki je v sredi mesta, nima nobene šole, istotako ne stolna, šent-peterska pa z nameravanimi novimi kar pet. Zida naj se

*) Vse te zlate besede naj dobro premislijo vsi tisti, ki vladajo naše ljudsko šolstvo. Kdor ni takih nazorov in kdor ni dovzeten zanje — ta nima najmanjše sposobnosti, da bi odločeval v šolskih vprašanjih!

Uredn.

***) Posebno v Ljubljani, ko nekdo vedno preži na učiteljstvo pred durmi in na cesti ter mu je največje veselje, če more temu ali onemu izposlovati na višjem mestu grajo ali ukor.

Uredn.